

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนแบบผสมผสาน USING SOCIAL MEDIA IN BLENDED LEARNING

สุมาลี เชื้อชัย*
Sumalee Chuachai
s.chuachai@gmail.com

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10400
Department of Curriculum and Instruction, Education Faculty, Srinakharinwirot University,
Bangkok 10400 Thailand

*Corresponding author E-mail: s.chuachai@gmail.com Tel. 08 9176 889

(Received: August 6, 2018; Accepted: October 11, 2018)

บทคัดย่อ: การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนแบบดั้งเดิมเป็นการเรียนออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนบางส่วนยังไม่พร้อมกับการเรียนแบบออนไลน์เต็มรูปแบบและยังต้องการพบกับผู้สอนในชั้นเรียนอยู่ การสอนแบบผสมผสาน (blended learning) จึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานมีอยู่หลากหลายแนวทาง สำหรับแนวทางที่พบมากคือ การผสมผสานทั้งการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน (Face to Face:F2F) กับการเรียนผ่านระบบเครือข่าย (online learning) โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเรียนผ่านระบบเครือข่ายที่สามารถดึงดูดผู้เรียนให้สนใจในบทเรียนได้นั้นคือ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ ยูทูบ เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่ายและใช้เป็นประจำในชีวิตประจำวัน โดยสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เป็นช่องทางในการส่งเนื้อหา รวมถึงใช้เป็นสื่อการสอนทั้งในห้องเรียนและการเรียนผ่านเครือข่าย

คำสำคัญ: การเรียนแบบผสมผสาน สื่อสังคมออนไลน์ การจัดการเรียนการสอน

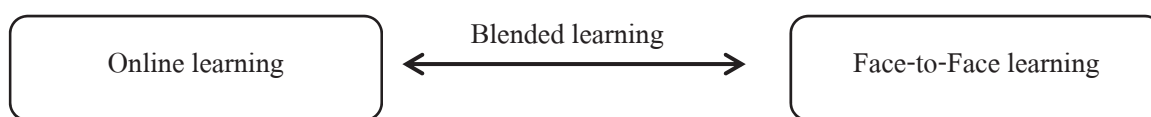
Abstract: Now a day Instructional learning has been converted from traditional learning to Online learning. However, some learners were not ready to handle with the completed online learning, they still need to meet the teachers in class. Thus, the blended learning is a popular option we apply in the present. There are various ways of blended learning. The most found model is the blended learning of Face to Face (F2F) and online learning. The most attractive online learning instruments for the learners to get involved in the lesson are Social Media as Facebook; line application, you tube as they are easily accessible technology and the learners have used them in daily life. Social Media can use as tools for communicate, channels for sending content and teaching media in classrooms and online learning.

Keywords: Blended Learning; Social media; Teaching and learning management

1. บทนำ

ภาคธุรกิจได้นำการเรียนแบบผสมผสาน (Blended learning) มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรมาเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากแนวทางนี้ ทำให้พนักงานได้ทำงานเต็มเวลา ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการเข้าสัมมนา เนื่องจากสามารถฝึกอบรมผ่านออนไลน์ไปพร้อมกับงานประจำได้ [1] อีกทั้งประหยัดงบประมาณ ต่อมาภาคการศึกษาได้นำการเรียนแบบผสมผสานเข้ามาสู่การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา เนื่องจากการเรียนแบบผสมผสานสามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี [2] เพราะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้มีการบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนรู้ ได้แก่ เทคโนโลยีมัลติมีเดีย (multimedia technology) แผ่นซีดี (CD ROM) วิดีโอสตรีมมิง (video Streaming) ห้องเรียนเสมือน (virtual classrooms) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การประชุมวิดีโอ (videoconference) ข้อความออนไลน์ (online text) เป็นต้น หรือการเรียนรู้ออนไลน์ (online learning) ร่วมกับการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (traditional learning) [3] นอกจากนี้ การเรียนแบบผสมผสานช่วยให้เตรียมทักษะที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้จากการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (การเรียนรู้ในชั้นเรียน) ไปสู่การเรียนรู้แบบออนไลน์ (e-learning) อย่างเต็มรูปแบบ [4] อีกทั้ง สามารถใช้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ของแต่ละบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการเรียนที่สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้รายบุคคลได้ ดังนั้น การเรียนแบบผสมผสานถือว่าเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 [3]

อย่างไร การเรียนแบบผสมผสานมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปตามการให้คำนิยาม ซึ่งส่วนใหญ่การเรียนแบบผสมผสาน มักได้รับการนิยามว่า เป็นการจัดการสภาพการเรียนรู้แบบหลากหลายวิธี การสอนผนวกกับการใช้เทคโนโลยี ประกอบรวมในการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และเพื่อตอบสนองคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน [5] หรือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่อยู่ตรงกลางระหว่างการสอนแบบพบกันในห้องเรียน (Face to Face: F2F) กับการสอนแบบอีเลิร์นนิง (e-learning) [1] ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แนวทางการผสมผสาน [1]

2. รูปแบบของการจัดการเรียนแบบผสมผสาน

เมื่อกล่าวถึงการเรียนแบบผสมผสาน คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการผสมผสานระหว่างการสอนแบบพบกันในห้องเรียน และการสอนผ่าน e-learning แต่นักการศึกษาได้นำเสนอแนวทางการผสมผสานไว้หลากหลายแนวทาง ดังเช่น Driscoll [4] ซึ่งได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนแบบผสมผสานไว้ 4 แนวคิด ได้แก่

1. การผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนผ่านเว็บ เช่น ห้องเรียนเสมือน การควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ วิดีโอสตรีมมิง สื่อเสียงและข้อความ เป็นต้น
 2. การผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในการส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดกับเทคโนโลยีการเรียนการสอน
 3. การผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เช่น วิดีทัศน์ การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ ภาพยนตร์ กับการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน
 4. การผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนรู้อยู่กับภาระงานเพื่อสร้างความกลมกลืนของการเรียนรู้และการทำงาน
- นอกจากนี้ Sharpe et al อ้างถึงใน [6] ได้นำเสนอสิ่งที่ต้องคำนึงในการออกแบบการเรียนแบบผสมผสานไว้ ดังนี้
1. การผสมผสานเวลาในการมีปฏิสัมพันธ์ (time) เช่น การผสมผสานระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบประสานเวลา (synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous)
 2. การผสมผสานสถานที่ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (A pace where learning takes place) เช่น การผสมผสานระหว่างสถานที่เรียนในมหาวิทยาลัย/โรงเรียน ในที่ทำงาน หรือที่บ้าน เป็นต้น

3. การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หลากหลายชนิด (Information and communication technologies) เช่น การผสมผสานระหว่าง CD/DVD, อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย และเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่กำลังได้รับการพัฒนา เป็นต้น

4. การผสมผสานบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย (context of learning) เช่น การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษาที่เป็นการจำลองเหตุการณ์กับบริบทสถานที่ทำงานจริง

5. การผสมผสานรูปแบบการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ (pedagogy) เช่น การผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม การสอนตามแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เข้าด้วยกันใน 1 บทเรียน เป็นต้น

6. การผสมผสานจุดเน้นของการเรียนการสอน (focus) เช่น การกำหนดเป้าหมายสำหรับผู้เรียนรายบุคคล กับเป้าหมายของผู้เรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

7. การผสมผสานประเภทของผู้เรียนที่แตกต่างกัน (type of learner) เช่น การผสมผสานระหว่างผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หรือลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เป็นต้น

8. การผสมผสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกระบวนการเรียนรู้ (relationships with others in learning process) เช่น การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้รายบุคคล การเรียนเป็นกลุ่ม การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ เป็นต้น

จากข้างต้น การออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานในแต่ละบทเรียน หรือรายวิชานั้น มักจะมีการผสมผสานเวลา สถานที่ และเทคโนโลยี ขณะที่ด้านอื่นๆ จะถูกนำมาขยายหรือนำมาเพิ่มเติมตามลักษณะเฉพาะของเนื้อหาในการเรียนการสอน [6] แสดงให้เห็นว่า การผสมผสานสามารถออกแบบได้หลากหลาย ไม่จำกัดแค่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือไม่จำเป็นต้องรวมหรือประสมเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่มีสิ่งอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการผสมผสานได้ ดังนั้น รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนของการเรียนแบบผสมผสานจึงมีความยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับการออกแบบ ดังเช่น

1. การเรียนแบบพบกันในชั้นเรียน และให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านออนไลน์ จากนั้นกลับมาเรียนแบบพบกันในชั้น

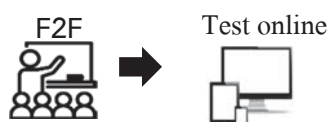
เรียน [7] ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานแบบที่ 1

2. การจัดการเรียนการสอนแบบพบกันในชั้นเรียน และใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสาร ได้แก่ การส่งสไลด์ให้ผู้เรียนผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น วิกิ (wiki) หรือ บล็อก (blogs) การใช้แบบทดสอบออนไลน์ หรือ การนำเสนอเนื้อหาผ่าน CD/DVD เป็นต้น [6]

3. การเรียนแบบพบกันในชั้นเรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่ในการควบคุมชั้นเรียน จากนั้นการจัดการทดสอบหรือการประเมินผ่านออนไลน์ [4] ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานแบบที่ 3

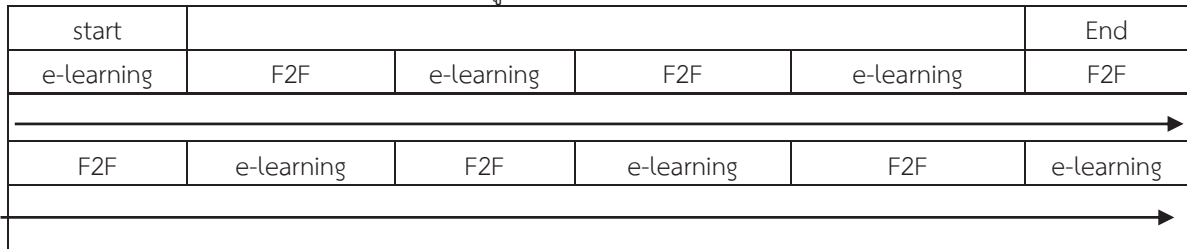
4. การเรียนแบบพบกันในชั้นเรียน และให้ผู้เรียนผ่านเรียนรู้ผ่านออนไลน์ จากนั้นมีการทดสอบในชั้นเรียน [7] ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานแบบที่ 4

5. การเริ่มบทเรียนโดยการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน และทำกิจกรรมสลับกันระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนกับอีเลิร์นนิ่ง และจบบทเรียนที่กิจกรรมอีเลิร์นนิ่ง [6] ดังรูปที่ 5

6. การเริ่มบทเรียนโดยการเรียนผ่านอีเลิร์นนิ่ง และทำกิจกรรมสลับกันระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนกับอีเลิร์นนิ่ง และจบบทเรียนด้วยการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน [6] ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 รูปแบบการจัดการเรียนแบบผสมผสาน [1]

7. การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) นั่นคือ การให้ผู้เรียนเรียนรู้จากกระบบออนไลน์แล้วจึงกลับมาพบกันในห้องเรียน [7] ดังรูปที่ 6

8. การให้ pre-work ผ่านออนไลน์ เป็นการให้ผู้เรียนได้ทำงาน pre-work ให้สมบูรณ์ก่อน จากนั้นจึงสามารถที่จะเข้าเรียนแบบพบกันในห้องเรียนได้ [4] ดังรูปที่ 6

รูปที่ 6 รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานแบบที่ 8

9. การกำหนดชั่วโมงออนไลน์ รูปแบบนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านแผ่นซีดี ซึ่งขณะเรียนหากผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ จะมีบุคคลที่ทำหน้าที่ในการตอบคำถาม ช่วยเหลือหรือแนะนำการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ผู้เรียน [4]

10. การใช้ระบบพี่เลี้ยง (mentoring) / การสอนงาน (coaching) เป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียน โดยการให้คำแนะนำหรือการฝึกฝนผ่านระบบออนไลน์ เช่น หลังจากจบชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถพูดคุยหรือสอบถามจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ [4]

11. การให้การช่วยเหลืองาน (job aids) เป็นการให้คำแนะนำผ่านการเรียนออนไลน์ เมื่อจบบทเรียนแล้ว ผู้เรียนจะได้รับเครื่องช่วยงานส่วนบุคคลแบบดิจิทัล (Personal digital assistants: PDA) ที่ช่วยให้การช่วยเหลือในการทำงาน หรือทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว [4]

12. การเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญ หลังจากจบการเรียนการสอนแบบพบกันในห้องเรียนแล้ว ผู้เรียนจะมีโอกาสได้สนทนากับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางผ่านห้องเรียนเสมือน หรือแอปพลิเคชัน (application) อื่นๆ [4]

เห็นได้ว่าผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนแบบผสมผสานได้หลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งสำคัญคือ ต้องมีทั้งการเรียนแบบดั้งเดิมหรือการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน และการเรียนออนไลน์หรืออีเลิร์นนิ่งผสมผสานกัน อย่างไรก็ตาม กระบวนการแรกในการเรียนแบบออนไลน์ มักจะเป็นการอธิบายหรือทำความเข้าใจให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนออนไลน์หรือระบบต่างๆ ในการเรียนออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักกับเทคโนโลยีที่ต้องใช้ 2) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือออนไลน์และลักษณะของเว็บไซต์แก่ผู้เรียน 3) แสดงให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับปฏิทินการเรียน โดยส่วนใหญ่มักจะจัดเป็นการเรียนแบบพบกันในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม Kim et al อ้างถึงใน [7] อธิบายว่าการใช้เทคโนโลยีที่ผู้เรียนคุ้นเคยและสามารถเข้าถึงได้ง่ายจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์ในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นการเลือกสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนแบบผสมผสานควรเป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้จริง ใช้เวลาในการเข้าถึงได้ง่าย ตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและบทเรียนได้ดี [3] [6] และ [8] เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สังคมออนไลน์ (My space, Facebook, weblogs, message systems) เพราะเป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนสามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง

3. สื่อสังคมออนไลน์ (social Media)

การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จาก Web 1.0 เป็น Web 2.0 ในปี พ.ศ. 2548 ทำให้การนำเสนอข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการสื่อสารแบบสองทาง สามารถที่จะโต้ตอบกันผ่านทางเว็บไซต์ได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น จึงทำให้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ได้รับการพัฒนาขึ้น โดยมีคุณลักษณะพิเศษคือ สามารถตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทางผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขึ้น [9] สามารถที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การร่วมมือ การปฏิสัมพันธ์ การสร้างชุมชน การแลกเปลี่ยน ระบบเครือข่ายได้ [9] ซึ่ง กิเศษ ชัยนรินทร์ อ้างถึงใน [10] ได้นำเสนอประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ ไว้ 6 ประเภทได้แก่

1. บล็อก (blog) เป็นการจัดระบบเนื้อหาทั้งสำเร็จรูปประเภทหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถเขียนบทความและเผยแพร่บทความ โดยผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องรู้ ภาษา HTML หรือการทำเว็บไซต์ อีกทั้งยังมีส่วนประกอบที่ให้ผู้อ่านได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นกับเจ้าของบล็อกได้อีกด้วย

2. ทวิตเตอร์ (twitter) และไมโครบล็อก (microblog) ถือว่าเป็นบล็อกรูปแบบหนึ่ง แต่มีการจำกัดการโพสต์แต่ละครั้งเพียง 140 คำ

3. เครือข่ายสังคม (social networking) เป็นการเชื่อมโยงผู้ใช้งานด้วยระบบเครือข่ายจนกลายเป็นสังคม โดยผู้ใช้งานเริ่มต้นด้วยการสร้างตัวตน (profile) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว รูป บันทึกรายการ และอื่นๆ อีกทั้งยังมีเครื่องมือในการสร้างเพื่อนหรือค้นหาเพื่อน คือ การเชิญเพื่อน (invite friend) และการค้นหาเพื่อน (fine friend) เพื่อทำให้เกิดเครือข่ายสังคมขึ้น

4. มีเดียแชร์ริง (media sharing) เป็นเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถแบ่งปันรูปภาพหรือวิดีโอ กับครอบครัว เพื่อน หรือสาธารณะ

5. ข่าวสังคม (social news) เป็นเว็บไซต์ที่มีการเชื่อมโยงไปยังบทความหรือเนื้อหาอื่น ๆ ในระบบอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นได้

6. การอภิปรายในสังคมออนไลน์ (online forums) ถือว่าเป็นรูปแบบของสังคมออนไลน์ที่มีมานานที่เป็นสถานที่เสมือนที่ให้ผู้ใช้งานได้เข้ามาสนทนาแลกเปลี่ยนประเด็นหรือเนื้อหาที่มีความสนใจใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้แล้ว ยังมีสื่อสังคมออนไลน์อีกประเภทที่ได้รับความนิยมมาก คือ การสนทนาแบบโต้ตอบทันที (instant message) ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านข้อความดิจิทัล (digital text) ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยการโต้ตอบแบบทันที ในส่วนมากจะเป็นข้อความที่สั้น ๆ และสามารถส่งสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ [1] ปัจจุบันได้มีการพัฒนามาจนสามารถส่งรูปภาพ เสียง หรือใช้เป็นโทรศัพท์ทั้งแบบคุยแบบมีเสียงเพียงอย่างเดียว (voice call) หรือวิดีโอคอล (video call) ได้ และสามารถสนทนาได้ทั้งในรูปแบบส่วนบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ จะเห็นได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์มีอยู่หลากหลายรูปแบบ และมีการใช้งานอย่างแพร่หลาย ยิ่งโทรศัพท์มือถือได้มีการพัฒนาจนถึงรุ่น 4G ทำให้สามารถใช้งานสังคมออนไลน์ได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น และในปัจจุบันราคาค่าถูกลงมากทำให้ผู้เรียนไม่ว่าจะในระดับใดต่างก็มีสมาร์ตโฟนเป็นของตัวเอง เห็นได้จากงานวิจัยของศราวภูมิ นิลสุข เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม และไพฑูรย์ พิมพ์ [11] ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีในด้านสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนแบบออนไลน์ เพราะเป็นเครื่องมือออนไลน์เข้าถึงได้ง่าย สะดวก จึงได้มีการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนแบบผสมผสานมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน [6] อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ จะสามารถใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างดี แต่ต้องมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และไม่ใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ทักษะทางเทคนิคและยากแก่การใช้งานมากเกินไป ดังนั้น การเลือกเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นจะต้องมีการคัดเลือกและการออกแบบการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้นี้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ หรือทักษะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียน [9] และ [1] เพื่อผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพมากที่สุด

4. การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนแบบผสมผสาน

สื่อสังคมออนไลน์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนแบบผสมผสาน ดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยสื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้ในการสื่อสารได้ทั้งแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลา ในการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบประสานเวลานั้น สามารถใช้การสนทนาแบบโต้ตอบทันที (instant message) เช่น ไลน์ (line) ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันสำหรับการสื่อสาร ซึ่งผู้รับการฝึก (trainee) หรือผู้เรียน (learner) สามารถสอบถามหรือขอคำแนะนำจากผู้ฝึก (trainer) หรือผู้สอน (teacher) ได้อย่างรวดเร็ว โดยที่ผู้ฝึกไม่จำเป็นต้องจะต้องละทิ้งงานในส่วนที่ตนเองกำลังรับผิดชอบอยู่ อีกทั้งสามารถที่จะตอบคำถามได้หลายบุคคลในเวลาเดียวกัน ต่อมาเมื่อวิดีโอคอล (video call) ได้รับการพัฒนาและใช้งานผ่านสมาร์ตโฟน (smart phone) ได้ง่ายทำให้การสื่อสารแบบโต้ตอบทันทีสามารถทำได้ง่ายสะดวก และประหยัดขึ้น [6] หรือการใช้ห้องสนทนา (chat room) ในการนำเสนอข้อมูลหรือการสอบถาม ซึ่งผู้สอนจะอยู่ในห้องสนทนาและตอบคำถามหรือข้อสงสัยของผู้เรียนทันที (Alonso et al. อ้างถึงใน [7]) ในส่วนของการสื่อสารแบบไม่ประสานเวลานั้น สามารถทำได้โดยการให้ผู้เรียนได้ถามสิ่งที่สงสัยด้วยการโพสต์ข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก (facebook) และผู้สอนเข้ามาตอบคำถามหรือให้ข้อมูลภายหลัง เช่น

2. ใช้เป็นช่องทางในการส่งเนื้อหาสู่ผู้เรียน โดยผู้สอนสามารถจัดทำเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ไฟล์เอกสาร รูปภาพ วิดีทัศน์ จากนั้นโพสต์เนื้อหาเหล่านั้นลงในเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ เช่น มายสเปส (my space) เฟซบุ๊ก (facebook) ฟลิคเกอร์ (flickr) วิกิสเปซ (wikispaces) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้สามารถสร้างเนื้อหาส่วนบุคคล และโพสต์ภาพ ข้อความ ลิงค์ต่าง ๆ ได้นอกจากนี้ยังสามารถนำเว็บไซต์เหล่านั้นมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยเลือกที่จะติดตามยังเบ้เพจที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน[6] ตัวอย่างเช่น Thomas Healy อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษที่ Pratt Institute นิวยอร์ก ได้ใช้ เฟซบุ๊ก ในการเรียนแบบผสมผสาน โดยการสร้างกลุ่มในเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นกลุ่มปิดส่วนบุคคล และใช้เป็นช่องทางในการที่ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาลงในกลุ่ม นอกจากนี้เมื่อนักเรียนได้มีการนำเสนอในชั้นเรียน จะมีการบันทึกวิธีคิดและนำเสนอในกลุ่ม เพื่อมีการสะท้อนผล (feedback) ทั้งจากผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน [12]

3. เป็นสื่อประกอบการเรียน เช่น วิดีโอคลิป เว็บไซต์ที่นำเสนอวิดีโอคลิปที่ได้รับความนิยมมากคือ ยูทูบ (you tube) โดยผู้สอนสามารถให้ลิงก์แก่ผู้เรียน เพื่อให้เข้าไปรับชมคลิปวิดีโอตามที่กำหนดจากนั้นก็มาร่วมกันอภิปรายเนื้อหาจากคลิبدังกล่าวในชั้นเรียน [6] ซึ่งกุลธวัช สมารักษ์ [13] ได้ใช้แนวคิดดังกล่าวในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนแบบผสมผสานผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาด้วยวิดีโอแชร์ริงเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการทักษะการคิดมากขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการเรียนในรูปแบบดังกล่าว ดังนั้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงสามารถที่จะช่วยในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้จริง

นอกจากการเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับแนวทางในการใช้จัดกิจกรรมออนไลน์แล้ว การเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับคามนิยมของผู้เรียนก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน โดยผลการสำรวจ ของ Erdem & Kibar [14] พบว่า ผู้เรียนต้องการให้ใช้ เฟซบุ๊ก เพื่อการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การให้ผลป้อนกลับ (feedback) ทันที ส่วนเว็บไซต์ควรใช้สำหรับการนำเสนอเนื้อหา การบ้าน โครงการ และกิจกรรมอื่น ๆ ในรายวิชา โดยให้เหตุผลว่า เฟซบุ๊กสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านทางสมาร์ตโฟน (smart phone) และเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Yan Chan & Leung [15] ซึ่งได้สำรวจเกี่ยวกับการนำทวิตเตอร์ (twitter) มาใช้ในการเรียนแบบผสมผสาน พบว่า แม้ทวิตเตอร์สามารถนำมาใช้เป็นสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นทั้งในระหว่างกิจกรรมในชั้นเรียน หรือหลังจากจบบทเรียนแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนกลับแสดงความคิดเห็นว่าต้องการใช้เฟซบุ๊กมากกว่า เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ใช้งานเฟซบุ๊กมากกว่าทวิตเตอร์ ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้เรียนเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีฟังก์ชันในการใช้งานที่หลากหลาย สำหรับในประเทศไทย เฟซบุ๊ก มีแนวโน้มที่จะเป็นเครื่องมือออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในบริบทสังคมไทย เนื่องจากผลการสำรวจการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ปี พ.ศ. 2561 ของประเทศไทย ซึ่งพบว่า ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษานิยมใช้ ยูทูบ เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ไลน์ และเฟซบุ๊ก[16] ดังนั้นในการออกแบบการเรียนแบบผสมผสานในส่วนของเรียนออนไลน์ ผู้สอนหรือผู้ออกแบบควรพิจารณาถึงคุณสมบัติของ ยูทูบ ไลน์ และเฟซบุ๊ก เพื่อนำมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ การส่งผ่านเนื้อหา หรือการใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนเป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความสนใจ สามารถเข้าถึงบทเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ บนออนไลน์ได้อย่างสะดวก ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

ตัวอย่างการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนแบบผสมผสาน

การนำวิกิ(wiki) และแอปพลิเคชันไลน์ (line application) มาใช้ในการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ คือ 1) ผู้สอนบันทึกวีดิทัศน์และจัดทำเอกสารประกอบการเรียน จากนั้นนำเสนอวีดิทัศน์และเอกสารประกอบการเรียนดังกล่าวใน วิกิสเปซ (wikispaces) 2) ผู้เรียนใช้เวลาว่างนอกชั้นเรียนศึกษาวีดิทัศน์และเอกสารประกอบการเรียนก่อนที่เข้าเรียนในชั้นเรียนปกติ 3) ผู้ตอบคำถามรายบุคคลเพื่อให้ผู้สอนทราบถึงพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในชั้นเรียน 4) ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย โดยครูจะลดบทบาทลงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนร่วมกันมากขึ้น ผู้เรียนจะร่วมกันทำงานทั้งในและนอกห้องเรียน หากเป็นการทำงานนอกห้องเรียนผู้เรียนใช้ไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งที่เป็นข้อความ กราฟิก (graphics) และวีดิทัศน์ 5) ผู้สอนประเมินและผลย้อนกลับแก่ผู้เรียน [17]

5. บทสรุป

เมื่อเทคโนโลยีระบบเครือข่ายได้มีการพัฒนาสู่ระยะที่ 2 หรือ Web 2.0 ในปี 2004 ทำให้การสื่อสารแบบสองทางผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ต่อมาได้พัฒนาสู่ระยะที่ 3 หรือ web 3.0 ที่ได้มีการพัฒนาให้จัดการข้อมูลเป็นไปอย่างง่ายดายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้ใช้สามารถที่จะสร้างเว็บเพจส่วนตัวได้เองและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น และปัจจุบันกำลังพัฒนาสู่ระยะที่ 4 หรือ web 4.0 นั่นคือ การพยายามให้ระบบหรือคอมพิวเตอร์สามารถที่จะโต้ตอบกับผู้ใช้อัตโนมัติ หรือที่รู้จักกันในระบบ AI [18] ส่งผลให้การเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนอีกต่อไป เพราะยังมีข้อมูลและเนื้อหาอีกจำนวนมากที่รอให้ผู้เรียนได้เข้าไปเรียนรู้ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ อย่างไม่จำกัด การเปลี่ยนรูปแบบการเรียนจากห้องเรียนไปสู่การเรียนผ่านเครือข่ายทั้งหมด อาจจะยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง หากผู้เรียนยังขาดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในการเรียนผ่านออนไลน์ ดังนั้น การเรียนแบบผสมผสาน ในความหมายของการเรียนแบบรวมการสอนแบบพบกันในห้องเรียนและการสอนผ่านเครือข่ายจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ก่อนที่จะไปสู่การเรียนการสอนออนไลน์แบบเต็มรูปแบบในอนาคต และการดำเนินกิจกรรมในระบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการทำแบบฝึกหัด การอภิปรายแลกเปลี่ยน ก็มีใช้แค่การดำเนินการผ่าน LMS อีกต่อไป เพราะมีเครื่องมือออนไลน์หลากหลายประเภทให้ผู้สอนหรือนักออกแบบการเรียนแบบผสมผสานได้เลือกใช้ ซึ่งการเลือกเครื่องมือออนไลน์มาใช้เป็นช่องทางในการส่งผ่านความรู้ กิจกรรมต้องเป็นสื่อที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย ใช้งานเป็นประจำ และส่งเสริม/กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้สอนหรือผู้ออกแบบการเรียนแบบผสมผสานไม่ควรจะมองข้าม เพราะในยุคนี้ในยุคที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีคอมพิวเตอร์พกพาส่วนบุคคล หรือสมาร์ทโฟน และส่วนใหญ่จะใช้สังคมออนไลน์เป็นประจำ ดังนั้นหากส่งบทเรียนผ่านสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมก็จะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ เฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการใช้งานอยู่ในระดับต้น อีกทั้งมีเสียงสะท้อนจากผู้เรียนที่เห็นว่า เฟซบุ๊ก เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนแบบผสมผสาน อย่างไม่จำกัด ไม่ว่าจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทใด ก็จะเป็นที่จะต้องออกแบบวิธีการนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาหรือทักษะที่ต้องการพัฒนา เพราะสื่อเพียงอย่างเดียวไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ หากขาดการออกแบบอย่างเหมาะสม [9]

เอกสารอ้างอิง

- [1] Sharma, P., & Barrett, B. 2011. **Blended Learning: Using technology in and beyond the language classroom**. English: Macmillan Education.
- [2] Owen, J. 2017. **The impact of blended learning**. Retrieved October 3, 2018, from <https://edtechnology.co.uk/Article/the-impact-of-blended-learning>
- [3] Thorne, K. 2003. **Blended learning: how to integrate online & traditional learning**. USA: Kogan.
- [4] Driscoll, M. 2002. **Blended learning: Let's get beyond the hype**. Retrieved June 15, 2018, from <http://www.07.ibm.com>
- [5] Sirirat Petsangsri. 2012. Review article Blended Learning And the application of Blended Learning and Its Applications. **Journal of Industrial Education**, 11 (1), p. 1-5.

- [6] Allan, B. 2007. **Blended learning: tools for teaching and training**. London: Cromwell Press
- [7] Boelens, R., De Wever, B., and Voet, M. 2017. **Four key challenges to the design of blended learning: A systematic literature review**. Retrieved June 24, 2018, from http://www.tecolab.ugent.be/pubs/2017_Boelens_De_Wever_Voet_EDUREV.pdf
- [8] Kajonwut Maneechai, Thanongsak Sovajassatakul and Sirirat Petsangsri. 2017. A Development of Web-Based Instrcution based on Cooperative learning using jigsaw technique on universe for grade 9 students. **Journal of Industrial Education**, 16(2), p.40-47.
- [9] Poore, M. 2013. **Using Social Media in the classroom a best practice guide**. London: Peplika Press.
- [10] Srichao Vihogto. 2016. **Meaning and Importance of Social Media**. Retrieved July 15, 2561, from <http://crnfe2013.blogspot.com/2013/05/11-social-media.html>
- [11] Sarawoot Nilsook, Lertlak Klinhom and Paitoon Pimdee. 2015. The Study of Information Technology Usage Behaviour of Undergraduate Student at Southeast Bangkok College. **Journal of Industrial Education**, 14(2), p.299-304.
- [12] Oxford University Press. 2013. **Using Facebook and Smart Devices for Blended learning**. Retrieved July 20, 2018, from <https://oupeltglobalblog.com/2013/10/24/using-facebook-and-smart-devices-for-blended-learning/>
- [13] Gulthawat Samarak, Panita Wannapiroon and Pallop Piriyasurawong. 2015. Development of Blended Leraning Model via Social Network by using Case-bsed Leraning on Video Sharing for Developing Critical Thinking Skills. **Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok**, 6(1), p. 205-214.
- [14] Erdem, M., & Kibar, P. N. 2014. Students's opinions on Facebook upported blended learning environment. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 13(1), p. 199-206.
- [15] Yan Chan, W., & Leung, C. 2016. The Use of Social Media for Blended Learning in Tertiary Education. **Journal of Education Research**, 4(4), p. 771-778.
- [16] Electronic Transactions Development Agency. 2018. **Report of Thailand Internet User Profile 2018**. Bangkok: Electronic Transactions Development Agency.
- [17] Chen, T & Chen, L. 2014. Utilizing Wikis and a LINE message App in Flipped Classrooms. **EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education**, 14(3), p 1063-1074.
- [18] Aghaei, S; Nematbakhsh, A. M and Farsani, K. H. 2012. **International Journal of Web&Semantic Technogoly [IJWestT]**, 3(1) p. 1-10.